

Od Redakcji

W ciągu ostatnich dekad nasz świat społeczny uległ fundamentalnym przekształceniom i nasiliły się procesy modyfikujące dotychczas przeważające struktury i mechanizmy. Na dzisiejszą organizację naszych społeczeństw wpływają m.in. takie czynniki, jak: transgraniczność (usuwanie barier polityczno-administracyjnych), globalność (globalizacja zasięgu percepcji i działania ludzi), multikontaktowość (możliwość wielokontaktowości i wielointerakcji). Powoduje to stopniową erozję dotychczas dominujących struktur i instytucji społecznych.

Dostrzegając i uświadamiając sobie wzrastające tempo postępu cywilizacyjnego, stajemy przed problemem zrozumienia i opisanie zmian dokonujących się w naszym otoczeniu. Złożony i kompleksowy charakter zachodzących zmian powoduje trudności z adekwatnym wyjaśnianiem zachodzących procesów społecznych. Żyjemy w czasach między dwoma epokami: industrialną (nowoczesną) i informacyjną. Nie wiemy, czym będzie „dojrzałe” społeczeństwo informacyjne i wciąż jest więcej pytań niż racjonalnych odpowiedzi na pojawiające się wątpliwości. Tempo zmian gospodarczych, społecznych i technologicznych jest zbyt duże. Możemy jednak obserwować zachodzące procesy społeczne i podejmować próbę „wtłoczenia” ich w pewne schematy analityczne, tak aby nadać pewien sens otaczającej nas rzeczywistości.

Współczesne zmiany społeczne, będące w dużym stopniu konsekwencją rewolucji technologicznej, dotyczą szczególnie ważnych obszarów naszej egzystencji społecznej: sposobu funkcjonowania instytucji politycznych (państwa) oraz kolektywnej i indywidualnej tożsamości. Mamy zatem do czynienia z procesami rekonstrukcji instytucjonalnego i tożsamościowego wymiaru naszego życia. Po pierwsze z rekonstrukcją stworzonej w dobie nowoczesności formy państwa, jaką było *scentralizowane państwo narodowe*. Na jego miejsce zaczynają się pojawiać nowe formy tworzone przez złożoną sieć interakcji między narodowymi państwami, międzynarodowymi i ponadnarodowymi instytucjami, regionalnymi i lokalnymi samorządami, a nawet organizacjami pozarządowymi. Po drugie z rekonstrukcją wytworzonych w dobie nowoczesności form identyfikacji, określanymi jako *tożsamość narodowa* na rzecz budowy *tożsamości hybrydowej*. Wolny przepływ

towarów, ludzi i idei w skali całego globu powoduje, że społeczeństwa ludzkie stają się bardziej złożone, heterogeniczne i wielokulturowe.

Z punktu widzenia socjologii szczególnie istotne są pytania dotyczące przemian zachodzących w ramach tożsamości narodowej. Powstanie narodów to wynik długotrwałych procesów historycznych, ale w swojej obecnej formie narody i ideologie narodowe są zjawiskiem stosunkowo młodym. Impulsem dla ich ukształtowania się są przede wszystkim wydarzenia zachodzące na przełomie XVIII i XIX wieku, związane z procesami modernizacyjnymi, wywołanymi przez rewolucją francuską i rewolucją przemysłową. To właśnie epoka określana jako nowoczesna była okresem gwałtownego rozwoju narodów i ideologii narodowych (nacjonalizmów). W epoce tej tożsamość narodowa była głównym i dominującym sposobem organizacji tożsamości zbiorowej oraz podstawowym źródłem sensu. Jednakże kilka dekad intensywnej globalizacji i związane z nią procesy społeczne spowodowały, że tożsamość narodowa zaczęła stopniowo tracić swoje znaczenie jako nadrzędny sposób konstruowania tożsamości zbiorowej i indywidualnej. Zamiast monochronicznej orientacji na umocowanie tożsamości w przynależności narodowo-państwowej, współczesne tożsamości nabrały bardziej pluralistycznego, czy też hybrydowego charakteru. Obecnie wiara, klasa, płeć, rasa, wiek, orientacja seksualna, a także inne aspekty „ja” oraz solidarności grupowej, uzyskują, obok tożsamości narodowej, coraz większe znaczenie.

Nie oznacza to jednak, że narody i tożsamość narodowa odchodzą w przeszłość i straciły już całkowicie znaczenie. Wciąż dla wielu osób naród jest najważniejszym elementem wyznaczającym przynależność grupową, a tożsamość narodowa kluczowym aspektem konstruowania swojego „ja”. Wiele rządów państwowych podejmuje działania na rzecz wspierania słabnącej tożsamości narodowej.

Rozpad wieloetnicznych państw w Europie, krwawa wojna na Bałkanach, rozwój separatyzmów narodowych – to wszystko powoduje, że od wielu już lat problematyka identyfikacji narodowej, czy narodowości jest zagadnieniem, które jest obszarem zainteresowania (ciągłego i niezmiennego) wielu badaczy. Z przyjemnością zatem prezentujemy Państwu numer *Miscellanea et Sociologica* poświęcony właśnie narodowości, konstruowaniu narodu i polityce państw wobec tych zagadnień.

Monika Mazurek
Jakub Potulski